

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор

Львівського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор

Дмитро ШВЕЦЬ

2026

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації Олександра ГИРИЧА на тему
«Кримінально-правова охорона енергетичної безпеки України»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»**

Кафедра кримінального права та кримінології факультету № 1 (з підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України) Львівського державного університету внутрішніх справ, заслухавши публічну презентацію наукових результатів дисертації Олександра ГИРИЧА на тему «Кримінально-правова охорона енергетичної безпеки України», а також за результатами оцінки рецензентів та експертної позиції учасників фахового семінару, проведеного 27 березня 2026 року, констатує наступне:

Тема дослідження є актуальною. Під час збройної агресії проти України забезпечення енергетичної безпеки держави набуває статусу одного з ключових напрямів національної безпеки. Стале функціонування об'єктів паливно-енергетичного комплексу, безперебійне виробництво, безупинна передача та розподіл електричної енергії, газу й інших енергоресурсів є необхідною передумовою стабільності державної влади, обороноздатності та життєдіяльності суспільства. В умовах повномасштабного вторгнення атаки на об'єкти енергетичної інфраструктури стали системним інструментом ведення війни, що зумовлює потребу у формуванні ефективної системи їх кримінально-правової охорони.

Одним із визначальних чинників забезпечення енергетичної безпеки є належна кримінально-правова протидія посяганням на об'єкти критичної інфраструктури, насамперед енергетичної. Такі посягання створюють загрозу не лише майновим відносинам чи безпеці виробництва, а й національній безпеці

загалом, оскільки можуть призвести до дестабілізації функціонування органів державної влади, оборонного сектору, систем охорони здоров'я, транспорту та зв'язку. Наслідки відповідних кримінальних правопорушень безпосередньо впливають на реалізацію конституційних прав і свобод громадян, що свідчить про їх підвищену суспільну небезпечність.

Ефективне застосування норм Кримінального кодексу України у сфері охорони енергетичної безпеки потребує ґрунтовного аналізу складів кримінальних правопорушень, пов'язаних із диверсією, терористичними актами, умисним пошкодженням об'єктів електроенергетики, несанкціонованим втручанням у роботу автоматизованих систем управління енергетичними мережами тощо. Особливої уваги потребує встановлення об'єкта кримінально-правової охорони, розмежування суміжних складів, визначення кваліфікуючих ознак та оцінка наслідків, що мають значення для правильної кваліфікації діяння.

Важливим аспектом є виявлення проблем правозастосування, зокрема щодо кваліфікації посягань на об'єкти енергетики в умовах воєнного стану, співвідношення норм про злочини проти основ національної безпеки та злочини проти громадської безпеки, а також урахування міжнародно-правових стандартів захисту критичної інфраструктури. Науково обґрунтоване вирішення цих проблем можливе шляхом напрацювання рекомендацій для органів досудового розслідування та суду, а також через удосконалення кримінального законодавства з метою підвищення його системності та узгодженості.

Аналіз системи кримінальних правопорушень, що посягають на енергетичну безпеку держави, має і теоретичне, і прикладне значення. На його основі є змога розглядати відповідні склади як цілісну підсистему в межах Особливої частини кримінального законодавства, визначити їх специфічні ознаки, відмежувати від інших видів кримінальних правопорушень та забезпечити єдність підходів до їх тлумачення.

Формування системного наукового підходу до вдосконалення положень кримінального законодавства у цій сфері сприятиме підвищенню ефективності правозастосування та зміцненню енергетичної стійкості України в умовах триваючої збройної агресії. Усі ці аспекти підкреслюють важливість та актуальність обраної проблематики. З огляду на наведене вище, наукове дослідження Олександра ГИРИЧА є актуальним і важливим для національної юридичної науки та практики.

Дисертацію виконано відповідно до напрямів науково-дослідної роботи факультету № 1 з підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України Львівського державного університету внутрішніх справ «Протидія кримінальним правопорушенням, підслідним Національній

поліції: правові, кримінологічні та криміналістичні аспекти» на період 2024–2027 рр. (номер державної реєстрації 0124U005075).

Мета дисертації - комплексне вивчення регламентації кримінальної відповідальності за посягання на енергетичну безпеку держави, теоретичних та прикладних засад реалізації кримінально правової охорони об'єктів енергетики, визначення проблемних аспектів відповідальності у цій сфері, а також перспективних напрямів її удосконалення.

З огляду на мету, в дисертації вирішено такі завдання:

- з'ясовано стан дослідження відповідальності за посягання на енергетичну безпеку України;
- розглянуто історію розвитку законодавства України щодо відповідальності за посягання на енергетичну безпеку України;
- розкрито об'єктивні та суб'єктивні ознаки складів кримінальних правопорушень, якими передбачено відповідальність за посягання на енергетичну безпеку України;
- визначено проблеми відповідальності за посягання на енергетичну безпеку України;
- окреслено перспективи удосконалення відповідальності за посягання на енергетичну безпеку України.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері забезпечення енергетичної безпеки держави.

Предметом дослідження є кримінально-правова охорона енергетичної безпеки України.

Методологічну основу дослідження вибудовано з урахуванням логіки наукового пізнання – від загальнофілософського осмислення проблеми до формулювання конкретних пропозицій щодо вдосконалення законодавства. Її становить багаторівнева система методів сучасного правознавства (загальнофілософські, загальнонаукові, спеціальнонаукові та конкретнонаукові), комплексне застосування яких забезпечило системність, послідовність і наукову обґрунтованість отриманих результатів.

На загальнофілософському рівні методології визначальним став *діалектичний метод*, що дозволив розглянути кримінально-правову охорону енергетичної безпеки України як динамічне правове явище, яке розвивається під впливом безпекових трансформацій, євроінтеграційних процесів та збройної агресії проти України. Відтак відповідальність за посягання на об'єкти енергетичної інфраструктури проаналізовано в єдності її нормативного закріплення, доктринального осмислення та правозастосовної практики. Методологічним орієнтиром дослідження також став *прагматичний підхід*, який зумовив спрямованість роботи на виявлення ефективності кримінально-

правових засобів забезпечення енергетичної безпеки та їх прикладного потенціалу.

На загальнонауковому рівні застосовано *системно-структурний метод*, що дав змогу розглянути сукупність кримінальних правопорушень, пов'язаних із посяганнями на енергетичну безпеку, як цілісну систему, встановити взаємозв'язки між її елементами, а також оцінити узгодженість відповідних норм із загальними засадами кримінального права. *Методи формальної логіки (аналіз, синтез, індукція, дедукція, порівняння, узагальнення)* використано для визначення змісту ключових понять, встановлення ознак складів кримінальних правопорушень та обґрунтування критеріїв диференціації кримінальної відповідальності за посягання на об'єкти енергетики. Їх застосування забезпечило коректне співвідношення загальних і спеціальних норм, а також формування авторських висновків. *Герменевтичний метод* застосовано під час тлумачення норм Кримінального кодексу України та іншого законодавства у сфері енергетики й національної безпеки з метою з'ясування змісту правових приписів, визначення меж кримінально-правової охорони та уточнення понятійного апарату. *Догматичний метод* використано для аналізу конструкції кримінально-правових норм, їх внутрішньої логіки, юридичної техніки та відповідності принципам кримінального права. *Методи логічного та категоріального аналізу* стали визначальними при здійсненні характеристики об'єкта, об'єктивної сторони, суб'єкта та суб'єктивної сторони складів кримінальних правопорушень, що посягають на енергетичну безпеку України. Ці ж методи використано для виявлення проблем кваліфікації та формулювання критеріїв відмежування відповідних складів від суміжних.

Серед спеціальних методів дослідження застосовано *порівняльно-правовий, статистичний та документальний методи*. *Порівняльно-правовий метод* використано для зіставлення відповідних положень чинного КК України і положеннями Проекту нового КК України. *Статистичний метод* застосовано під час аналізу офіційних даних Офісу Генерального прокурора та матеріалів Єдиного державного реєстру судових рішень із метою встановлення тенденцій правозастосовної практики у сфері відповідальності за посягання на об'єкти енергетичної інфраструктури. *Метод документального аналізу* використано в межах аналізу судових рішень для виявлення типових помилок кваліфікації та проблем призначення покарання. Завершальний етап дослідження пов'язаний із застосуванням методів *моделювання та прогнозування*, які дали змогу розробити пропозиції щодо вдосконалення положень Кримінального кодексу України у частині посилення кримінально-правової охорони енергетичної безпеки України та визначити перспективи розвитку законодавства в умовах сучасних безпекових викликів.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є першим комплексним дослідженням кримінально-правової охорони енергетичної безпеки України, в якому системно розглядаються склади кримінальних правопорушень, які посягають на об'єкти енергетики, що дало змогу визначити проблемні аспекти регламентації такої відповідальності, а також можливі напрями її удосконалення. Найбільш істотні результати дослідження, які містять достатній рівень наукової новизни, такі:

вперше:

- запропоновано передбачити у КК України загальну норму, яка встановлюватиме відповідальність за посягання на енергетичну безпеку держави із визначення предмету складу цього кримінального правопорушення у виді об'єкта критичної інфраструктури із градацією відповідальності у відповідній частині статті залежно від категорії критичності таких об'єктів;
- доведено недосконалість кримінального законодавства, що полягає у відсутності можливості притягнення до кримінальної відповідальності винних осіб, які вчинили посягання на об'єкт енергетики через бездіяльність. Відповідно, у диспозиціях статей, якими встановлено відповідальність за посягання на енергетичну безпеку держави, об'єктивну сторону належить описати, використовуючи поняття «діяння», а не «дія»;
- обґрунтовано доцільність доповнення КК України ст. 261¹, яка передбачатиме відповідальність за захоплення або утримання об'єкта критичної інфраструктури;

удосконалено:

- розуміння енергетичної безпеки як об'єкта кримінально-правової охорони. Зокрема визначено перелік груп суспільних відносин з приводу забезпечення енергетичної безпеки, які охороняються КК України, а також визначено асоціації норм, що забезпечують кримінально-правову охорону енергетичної безпеки. Встановлено, що до останніх відносяться норми про знищення та пошкодження майна чи певних об'єктів (ст. ст. 113, 194, 194¹, 258, 270¹, 292 КК України); норми про кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності (ст. ст. 191, 364, 364¹ КК України); норми про порушення спеціальних правил (ст. ст. 197, 236, 253, 267, 270, 272, 273, 274 КК України); норми про порушення у сфері використання електронно-обчислювальних машин, автоматизованих систем, комп'ютерних мереж та мереж електрозв'язку (ст. 361, 363 КК України), а також норми про воєнні злочини (ст. 438 КК України);
- вчення про об'єкт кримінальних правопорушень, передбачених ст. ст. 113, 194, 194¹, 258, 270¹, 292 КК України у контексті посягання на критичну енергетичну інфраструктуру;

– теоретичне розуміння переліку складів кримінальних правопорушень крізь призму задекларованої теми, за які до юридичної особи можуть бути застосовані заходи кримінально-правового характеру. Відповідно, обґрунтовано доцільність передбачення в положеннях КК України можливості застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру в інших випадках вчинення посягань на об'єкти енергетики (ст. ст. 194, 194¹, 270¹, 292);

– погляди щодо удосконалення положень ст. 194 КК України в частині визначення розміру шкоди, достатньої для притягнення винної особи до кримінальної відповідальності. Обґрунтовано доцільність зниження такого розміру з «великого» до «значного» (100 н.м.д.г);

– доктринальні погляди щодо оптимізації системи складів кримінальних правопорушень, якими передбачено відповідальність за посягання на енергетичну безпеку держави. Зокрема, пропонується виключити з КК України статті 113, 194¹, 270¹ та 292;

– теоретичні погляди щодо удосконалення регламентації в КК України відповідальності за терористичний акт. Запропоновано розмежувати відповідальність за погрозу вчинення терористичного акту та безпосереднє вчинення терористичного акту у різних частинах ст. 258 КК (погроза – в ч. 1, вчинення терористичного акту – в ч. 2 цієї статті);

набули подальшого розвитку:

– положення про соціальну обумовленість кримінально-правової охорони енергетичної безпеки держави з огляду на важливість впливу цієї сфери на всі інші сфери національної безпеки України;

– підходи щодо доцільності визначення предмета складів аналізованих кримінальних правопорушень через використання збірного поняття «об'єкт критичної інфраструктури», який повинен відповідати таким ознакам, як: забезпечення життєво важливих національних інтересів; існування викликів і загроз; ймовірність завдання значної шкоди нормальним умовам життєдіяльності населення; тяжкість можливих негативних наслідків; масштабність негативних наслідків; тривалість ліквідації таких наслідків; вплив на функціонування суміжних секторів інфраструктури;

– ідеї з приводу можливості застосування заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб за вчинення від їхнього імені та в їхніх інтересах суспільно небезпечних діянь проти енергетичної безпеки держави в частині визначення характеру таких заходів; потенційної можливості притягнення юридичної особи до кримінальної відповідальності, а отже можливості визнання її суб'єктом кримінального правопорушення; встановлення різних підстав та умов застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру при вчиненні різних кримінальних правопорушень; доцільності застосування

таких заходів до юридичних осіб публічного права; застосування вказаних заходів при прийнятті рішень від імені та в інтересах юридичної особи колегіальним органом;

— доктринальні положення щодо мінімального віку кримінальної відповідальності, зокрема за вчинення кримінальних правопорушень проти енергетичної безпеки держави Обґрунтовано доцільність притягнення до кримінальної відповідальності в разі досягнення особою на момент вчинення відповідних кримінальних правопорушень 14-річного віку;

— теоретичні напрацювання щодо необґрунтованості використання законодавцем множини при описі діяння, зокрема у ст. 113 КК України (вчинення вибухів, підпалів тощо).

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що висновки та рекомендації, наведені у дисертації, можуть бути використані у: *науково-дослідній діяльності* (як підґрунтя до подальших теоретичних розробок проблем кримінальної відповідальності за посягання на енергетичну безпеку України); *правотворчості* (для удосконалення кримінального законодавства в частині регламентації відповідальності за посягання на об'єкти енергетики при підготовці відповідних змін та доповнень до КК України); *правозастосовній діяльності* (при вирішенні правоохоронними та судовими органами питань кваліфікації кримінальних правопорушень проти енергетичної безпеки України); *освітньому процесі* (у рамках викладання освітніх компонентів «Кримінальне право», «Кримінально-правова кваліфікація», а також під час підготовки підручників, посібників, методичних рекомендацій тощо).

Основні положення і результати дисертації доповідалися автором на засіданнях кафедри кримінального права та кримінології факультету № 1 з підготовки фахівців для підрозділів досудового розслідування Національної поліції України ЛьвДУВС та апробовані автором на міжнародній науково-практичній конференції «Теорія та практика протидії злочинності в умовах воєнного стану» (м. Львів, 07 листопада 2025 року), Міжнародній інтернет-конференції «Impact of Artificial Intelligence and Other Technologies on Sustainable Development» (м. Дніпро, 11-12 грудня 2025 року) та Міжнародній інтернет-конференції «Development of Education, Science and Business» (м. Дніпро, 18-19 грудня 2025 року).

Основні результати дисертації відображено у десяти наукових працях. Серед них сім статей опубліковані в журналах, визнаних Міністерством освіти і науки України науковими фаховими виданнями з юридичних наук категорії «Б», та три праці апробаційного характеру, а саме:

1. Гирич О.С. Поняття енергетичної безпеки за законодавством України. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 8. 2024. С. 323-325. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-8/75>

2. Гирич О.С. Кримінальна відповідальність за вчинення правопорушень у сфері енергетичної безпеки за законодавством країн Європейського Союзу. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 9. 2024. С. 293-295. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-9/69>
3. Гирич О.С. Міжнародний досвід запобігання злочинності у сфері енергетичної безпеки. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 11. 2024. С. 373-376. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-11/86>
4. Авраменко О.В., Гирич О.С. Поняття енергетичної безпеки держави (досвід Республіки Польща). *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. № 4(16). 2025. С. 100-105. <https://doi.org/10.32782/2709-9261-2025-4-16-18>
5. Гирич О.С. Правні аспекти енергетичної безпеки Європейського Союзу. *Юридичний бюлетень*. № 39. 2025. С. 98-104. DOI <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2025.39>.
6. Авраменко О.В., Гирич О.С. «Спеціальність» суб'єкта складів кримінальних правопорушень проти енергетичної безпеки України. *Журнал Ерліха*. № 15. 2025. С.21-27. <https://doi.org/10.32782/ehrlichsjournal-2025-15.03>
7. Hyrych O. Signs of the subjective side criminal offenses against the energy security of Ukraine. *Internal Security*. №2. 2025. P. 45-58. <https://doi.org/10.5604/10.5604/01.3001.0055.6591>
8. Гирич О.С. Мета, як обов'язкова ознака суб'єктивної сторони деяких складів кримінальних правопорушень, якими передбачено відповідальність за посягання на енергетичну безпеку України. *Теорія та практика протидії злочинності в умовах правового режиму воєнного стану: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (07 листопада 2025 р.)*. Львів: ЛьвДУВС, 2025. С. 64-66.
9. Гирич О.С. Сучасний стан енергетичної безпеки України та Європи. *Impact of Artificial Intelligence and Other Technologies on Sustainable Development: Proceedings of the 3rd International Scientific and Practical Internet Conference, December 11-12, 2025*. Dnipro, Ukraine, С. 111-113.
10. Гирич О.С. Особливості криміналізації неправомірної поведінки в сфері торгівлі рідким паливом за законодавством Республіки Польща. *Development of Education, Science and Business: Results 2025: Proceedings of the International Scientific and Practical Internet Conference, December 18-19, 2025*. Dnipro, Ukraine, С. 162-165.

З огляду на викладене, фаховий семінар кафедри кримінального права та кримінології факультету № 1 (з підготовки фахівців для органів

досудового розслідування Національної поліції України) Львівського державного університету внутрішніх справ приймає рішення надати Висновок про те, що дисертація Олександра ГИРИЧА на тему «Кримінально-правова охорона енергетичної безпеки України», подана на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

1) містить елементи наукової новизни, а її результати мають теоретичне і практичне значення для вітчизняної юридичної науки;

2) відповідає Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а також положенням освітньо-наукової програми «Право» для підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти – доктора філософії – за спеціальністю 081 «Право» у Львівському державному університеті внутрішніх справ;

3) відображена у десяти публікаціях, зокрема: у семи статтях, опублікованих у фахових виданнях категорії Б, перелік яких затверджено МОН України, а також у трьох тезах доповідей на науково-практичних заходах;

4) виконана дисертантом самостійно, отримані теоретичні висновки і результати демонструють особисті дослідження автора;

5) рекомендується до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Голова засідання фахового семінару:

завідувач кафедри кримінального права

та кримінології факультету № 1

(з підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України)

Львівського державного університету

внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, професор

09.04.2026

Ірина ГАЗДАЙКА-ВАСИЛИШИН